

Zijn ouders waren leraar. Desondanks liep Daan Roosegaarde als kind al snel tegen de grenzen van het Nederlandse onderwijssysteem aan. Op school kreeg hij vaak 'kan niet' en 'mag niet' als reactie op zijn creatieve ideeën. Nu is hij kunstenaar/innovator/ondernemer en soms zelfs voorbeeld voor de 'gevestigde orde'. Hij schept functionele droomwerelden, waar we veel van kunnen leren én veel profijt van kunnen hebben. Een inspirerend gesprek met deze 'hippie met een businessplan'.

'Er is een enorme naar een nieuwe

I Je ontwikkelde een slimme, zelfverlichtende snelweg. Je haalde CNN met het Van Goghfietspad, waarop je in het donker fietst over een feeëriekke sterrenhemel. Je bent bezig met het ontwikkelen van op natuurlijke wijze lichtgevende bomen, die straatlantaarns kunnen vervangen.

Midden in Beijing ligt een smogvrij park van jouw hand. Was je als kind al op zoek naar het bijna onmogelijke?

"Ik was altijd al aan het ontdekken en maken. Vooral op de middelbare school stuitte ik op reacties als 'kan niet', 'past niet', 'lukt niet' en 'mag niet'. Het schoolsysteem wilde me in een hokje duwen. Maar ik liet me niet duwen. De dingen die in mijn kop zitten, moeten eruit. Ik wist al jong dat ik iets met maken, kunst, techniek, natuur en reizen wilde. Zo rond mijn zestiende heb ik twee weken lang beroepskeuzetesten gedaan. Daaruit kwam dat wat ik wilde, niet bestond. Prima, dacht ik, dan ga ik het zelf wel doen. Dat maakt het zo bizar om nu in een situatie te zitten dat ik juist heel nauw samenwerk met de gevestigde orde van overheid en bedrijfsleven en soms zelfs als pionier en voorbeeld wordt opgevoerd."

Wat heeft het onderwijs in Nederland nodig om mensen zoals jij wél aan te moedigen en hun ontplooiing niet in de weg te staan?

"Zeventig tot tachtig procent van de reacties naar aanleiding van mijn Zomergasten-uitzending was afkomstig van onderwijzers. Daaraan merkte ik dat er een enorme honger is naar een nieuwe aanpak. Ook minister Jet Bussemaker zocht contact met me. Sindsdien spreken we soms af om te praten hoe creativiteit meer aangemoedigd kan worden op de scholen. We vinden elkaar in het waarderen van vakmanschap en de focus op talentontwikkeling. Anders kijken en anders denken kan juist een toegevoegde waarde hebben. Anders kijken gaat bijvoorbeeld over het koppelen van verschillende disciplines om zo tot heel nieuwe ontdekkingen te komen. Wegenbouwer Heijmans had vijf jaar geleden nooit kunnen bedenken dat ze een paar miljoen euro zouden steken in een slimme snelweg, die een kunstenaar bedacht heeft. Mensen krijgen door dat het oude niet meer werkt en het nieuwe nog onduidelijk is. Daar kan het onderwijs nu juist zo'n belangrijke rol bij spelen, want die nieuwe wereld moet wel gevoed worden. Mijn collega's en ik doen het voorspel, maar de volgende generatie gaat de doelpunten maken.

De herwaardering van creativiteit is enorm belangrijk. Niet om 'alleen maar' creatief te doen, maar juist om het feit dat je daardoor anders

naar dingen kijkt. Je kunt daarmee verbeelding en innovatie heel goed samen laten gaan om een nieuwe wereld vorm te geven."

Ik las een pleidooi om leerlingen meer te laten leren zoals in de kleuter-tijd. Je verzint wat, je maakt het, je speelt ermee, laat anderen je idee zien, bedenkt hoe het anders kan en begint weer opnieuw. Kortom, onderwijs zonder vooropgesteld plan of leerdoel. De nieuwsgierigheid van de leerling fungeert als motor. Dit sluit ook aan bij de beweging in de VS om 'Every child a maker' te laten worden.

Zijn ze daarmee in de States op de goede weg?

"Jazeker. De Maker movement is een goede ontwikkeling. Van consumenten worden we producenten. Door dingen zelf te maken krijgen we steeds meer waardering voor de wereld om ons heen. We voelen ons ook meer verbonden met die wereld. Dat is voor mij het meest ultieme begrip van duurzaamheid. Zoals Marshall McLuhan, de Canadese socioloog, het zei: 'There are no passengers on spaceship earth. We are all crew.' Het zijn spannende ontwikkelingen. Door de dingen te maken, die ik nu maak, laat ik zien dat het kan en dat het mag. Jonge makers reageren met 'wow, als dat kan, dan kan mijn idee misschien ook uitgevoerd worden'. Dat is precies de reactie die ik wil uitlokken."

Naar wat voor mensen ben jij op zoek om mee samen te werken, bijvoorbeeld in je eigen Studio Roosegaarde? Welke vaardigheden vind jij belangrijk?

"Mensen waarmee ik werk moeten nieuwsgierig zijn. Bereid om koppelingen te maken tussen verschillende vakgebieden, bijvoorbeeld tussen techniek en natuur. Juist daar zit de kruisbestuiving. De mensen waarmee ik samenwerk moeten verlangen naar iets anders. Ze moeten creatief zijn, vooruitkijken en natuurlijk kunnen werken in teamverband."

Met het oog op onze zeer nabije digitale toekomst is vanaf dit schooljaar computing in de UK een nieuw schoolvak. Kinderen verplicht aan het programmeren. Zou dat voor Nederland ook een goede zaak zijn?

"ICT leren kinderen heel snel. Geef ze de vrijheid om te leren programmeren. Ze hoeven het heus niet allemaal te kunnen. Daarbij verandert het ook heel snel. Ga je het verplichten, dan timmer je het systeem weer dicht."

En hoe zit het dan met technology, techniekonderwijs?

"Techniek bepaalt hoe we leven. Op school wordt techniek nog veel te veel als apart vak gezien. Ik zou kinderen en jongeren in allerlei vakken veel meer uitdagingen willen geven. Laat ze een challenge doen, geef ze

honger aanpak'

levensechte problemen, waarmee ze aan de slag gaan. Laat ze nadenken over de toekomst. Dan komt daar in veel gevallen automatisch techniek bij om de hoek kijken. Maar we kunnen bijvoorbeeld ook zoveel leren van de natuur. Haal een lichtgevend kwalletje de klas in. Bestudeer hoe zo'n beestje licht geeft. Zo ben ik ook op ideeën gekomen."

Gebruik je zelf al de 3D-printer? Zouden we er in het onderwijs iets mee kunnen doen?

"We hebben er eentje staan. Maar het is een stuk gereedschap. Een mooi stuk gereedschap weliswaar, maar niet meer dan dat. Denken over creativiteit en dat uitlokken is vele malen belangrijker dan de gereedschappen die je de school binnenhaalt."

Wat kunnen we van kinderen leren?

De Missing Chapter Foundation, het duurzaamheidsproject van prinses Laurentien, is onlangs een prachtig initiatief gestart. Het koppelt scholen aan bedrijven via Raden van Kinderen. Die kinderen voorzien de raden van bestuur van grote bedrijven van frisse ideeën. Doel is om de 'natuurlijke en authentieke' stem van kinderen te laten doordringen tot de besluitvormers. Dat zorgt volgens de prinses voor een enorme dynamiek. Het lijkt me geweldig als de CEO's van Nederland daardoor het vrijdenken omarmen en zo tot nieuwe inzichten komen. Dat vrijdenken zou ook binnen school een veel belangrijker rol kunnen spelen. Ik weet dat Jet Bussemaker deze dingen ook wil. Dat is mooi, maar dan moeten leraren daar wel de ruimte voor krijgen. Ruimte voor eigen projecten. Wij zijn nu bijvoorbeeld binnen Studio Roosegaarde bezig om, op basis van natuurlijke processen, lichtgevende bomen te ontwikkelen. Daardoor zouden we met minder lantaarnpalen toe kunnen. Daar zit geen opdrachtgever achter, maar toch doen we dat. Die vrijheid gun ik leraren ook.

Proeftuinen zijn zó belangrijk. De school als plek waar je dingen mag uitproberen, dingen kunt ontdekken. We houden elkaar op dit moment gekidnapt in het systeem. Ik ben er als het ware doorheen geglipt, maar ben meer de uitzondering dan de regel. Terwijl de wereld juist zo'n behoefte heeft aan vrije denkers."

Zou je weleens met kinderen willen werken aan een innovatief project?

"Ik kan elke dag een lezing op een basisschool geven. Maar dat is niet wat ik wil. Ik wil ontwerpen, bouwen en daarmee jong en oud verwonderen en op nieuwe ideeën brengen. Zo kan ik de waarde van creativiteit in combinatie met het toepassen van kennis voelbaar maken. Het kinderlijk kijken koppelen aan de wereld van morgen. Daar ligt mijn hoop." ■

▮ *We houden elkaar op dit moment gekidnapt in het systeem* ▮

Beeld: Studio Daan Roosegaarde